

Love Tikijeva jadra ugodnejši veter?

Ce so bile lanskoletne prekinitev dela v tovarni »Tiki« opozorilo, da njihova ladja pluje proti nemirnim vodam medsebojnih in samoupravnih odnosov, tedaj so bile letošnje alarm, da jim utegne vihar vsak hip zločiti jambor in potrgati jadra. Položaj je terjal takojšnje posredovanje. O njem so razpravljali v občinski skupščini, občinskem sindikalnem svetu in na komiteju OK ZKS Ljubljana-Siška ter od družbeno političnih organizacij zahtevali odločno akcijo. Zanj se je začel zanimati tudi družbeni pravobranilec samoupravljanja.

Pred leti je »Tiki« veljal za uspešno podjetje, dokler je bil največji in edini proizvajalec bojlerjev, ko pa so se pojavili še drugi, je pričel stagnirati, česar se sami niso zavedali. Uspavani z nekdanjimi uspehi so se do bodočega razvoja obnašali inertno, kakor da se ničesar ni zgodilo. Medtem ko so drugi proizvajalci bele tehnike osvajali nove proizvodne programe, so njihovi izdelki ostajali brez izboljšav. Razumljivo je, da so temu primerno z njimi na tržišču dosegali slabše cene in poslovne rezultate. Za premike na tem področju bi potrebovali nove, bolj ambiciozne in kreativne kadre, vendar je bila zanje njihova organizacija, zaradi utrjenih znanstev in sorodstvenih vezi, preveč zaprta in tako svež veter ni mogel prodreti.

Največ nezadovoljstva med kolektivom, ki je sodu izšlo dno, pa je sprožilo uvajanje novega sistema standardnih časov v neposredni proizvodnji, ki naj bi povečal storilnost. Načelno bi bila njihova prizadevanja za višjo storilnost v skladu s splošnimi družbenimi napor in cilji, toda ne morejo biti deležne politične podpore, kadar se uveljavljajo mimo doslednega spoštovanja samoupravnih principov odločanja. Prav to se je v »Tikiju« zgodilo. Priprave predloga delavskemu svetu za uvajanje novega sistema merjenja delovnih učinkov so tudi tokrat tekale v ožjem strokovnem in vodstvenem krogu. Na podlagi sklepa delavskega sveta so sklenili pogodbo z Birojem za industrijski inženiring »Iskre« in njihovi strokovnjaki so začeli uvajati nov sistem z uporabo »work faktorja«. Ker je bilo pojasnjevanje namena prepuščeno v glavnem samo mojstrom, predelavcem in strokovnjakom »Iskre« in ker je samoupravno informiranje popolnoma zatajilo, je prišlo do novih prekinitev dela. Da bi bila mera kršenja samoupravnih pravic odločanja delavcev še večja, so takoj v preizkusni fazi pričeli tudi že ob-

računavati in izplačevati osebni dohodek po tem sistemu, ne da bi prej izvedli postopek za spremembo samoupravnega sporazuma o osnovah in merilih za delitev osebnega dohodka, za katero velja isti postopek kot za sprejem.

O deležu novega sistema v odnosu do dela največ povedo podatki iz primerjave obdobja februar—maj z istim obdobjem lani, ko tega ni bilo. Prekinitev dela in zastojev je bilo za 116 odstotkov več, boleznin do trideset dni za 51 odstotkov, tistih nad trideset dni za 34 odstotkov, skupna odsotnost z dela pa znaša 11 odstotkov vseh zaposlenih. Sami priznavajo, da je tudi količinska proizvodnja v primerjavi z lansko upadla.

Kaj o novem sistemu mislijo delavci, je pokazala še anketa, ki jo je opravila sindikalna organizacija, s katero so bili zajeti anketiranci, ki dosegajo od 80 do 110 odstotkov normativov časa. Odgovori so bili vsi enaki, da dosegajo delovne rezultate s skrajnimi napor in da to zmorejo le za krajšo dobo. Pokazala je, da tudi višja stimulacija z osebnim dohodkom ne bi vplivala na večjo storilnost ali trajno doseganje norm. Večkratne korekcije standardnih časov z izravnalnimi količniki se bolj nagibajo h »glihanju« kot eksaktnim strokovnim dogajanjem, kar bi navsezadnje prav tako opravili lahko strokovnjaki »Tikija«. Za ta projekt bodo morali odšteti 4 in pol milijone dinarjev, znesek pa še ni dokončen, in kakor je slišati, se bo sukal celo okrog 7 milijonov dinarjev. Za 4 in pol milijone dinarjev bi lahko zaposlili tri inženirje, ki bi se ukvarjali s stalnim proučevanjem produktivnosti. Najmanjše strokovnjakov izven delovne organizacije tudi sicer ni priljubljeno, saj vzbuja med kolektivom občutek, da si sami niso sposobni rešati kruha. Marsikaj je slišati na račun tega, da se skuša težaven položaj reševati samo z ukrepi v neposredni proizvodnji, kjer dela po učinku 290 delavcev, prav nič pa v območju obratovne, upravne in prodajne režije, kjer je zaposlenih 225 delavcev. Razmerje plačanih po učinku in režijsko, 1:1,35 sili k razmišljanju, da so najbrž ostale precejšnje notranje rezerve dohodka še nedotaknjene.

V razgovoru s predsednikom osnovne organizacije sindikata Romanom Brusom in novim vršilec dolžnosti direktorja Delatičem smo se seznanili, da se razmere počasi popravljajo. Na to kažejo že tudi prvi, čeprav še nepopolni podatki za polletni perio-

dični obračun. (Obiskali smo jih julija.) Kljub temu da je bila količinska proizvodnja manjša kot v istem obdobju lani, se je vrednostni obseg proizvodnje povečal. Poudarila sta, da to ni zasluga »work faktorja«, ampak izključno zavzete politične akcije za urejanje samoupravnih odnosov in uspešnejšim ukrepom za prestrukturiranje proizvodnje v propulzivnejše izdelke, izpopolnitev proizvodov v višjo kvaliteto in razširitev proizvodnega programa z novimi izdelki, kamor sodi tudi licenčno sodelovanje z nemško firmo »Junkers«. Vršilec dolžnosti direktorja Delatič pravi, da se v perspektivi ne mislijo zadovoljiti samo s prestrukturiranjem proizvodnje, temveč da jo nameravajo prilagoditi tudi tokovom znanosti, v uporabo novih energijskih virov, vključno solarnih.

Kaj misli o položaju v »Tikiju« smo se pozanimali še pri sekretarju komiteja OK ZKS Ljubljana-Siška Francu Hribarju. »Problemi v »Tikiju« niso od danes ali včeraj«, je dejal. »Kopčili so se že nekaj let. Svojo dimenzijo so dobili šele sedaj ob zaostreni ekonomski situaciji na tržišču. Njihova delovna organizacija je bila precej časa v položaju, ko je dosegala določene rezultate, ki so ji omogočali pokrivanje stroškov in zagotavljanje socialno varnost delavcev. Ker jih je to uspavalo, so ostali brez dolgoročnega koncepta razvoja in proizvodnega programa, s katerim bi se ob uvajanju novih tehnoloških dosežkov lahko uspešno vključevali tako na domače kot tuje tržišče. V takšni situaciji, ko delavci niso videli perspektive, so se odprli in prišli na dan tudi vsi globlji problemi, ki so do nje pripeljali, naj bo to v proizvodnji ali v medsebojnih in samoupravnih odnosih. Pokazalo se je, da prevladuje skupinsko lastniška miselnost, ki je omogočala koncentracijo moči v rokah vodstvenih in strokovnih delavcev in s tem dominantno vlogo tehnokratsko menažerskega vodenja. V takih razmerah je bilo samoupravljanje slabo razvito in so delavci bili več ali manj samo glasovalni stroj. Odločitve so sprejemali največkrat na podlagi osebnih informacij, prepričevanj in zaupanja. Vse to je pripeljalo do zaostrovanja medsebojnih odnosov in znanjih prekinitev dela.«

V nadaljnjem pogovoru je združitev »Tikija« z »Gorenjem« zelo pozitivno ocenil, ker bo le v njegovem sestavu našel široko možnost bodočega razvoja in velikoserijska proizvodnja. Če so v sedanjem samoupravnem sporazumu o združitvi nekatera vprašanja še sporna, jih je treba v medsebojnih stikih z argumenti razčistiti, nikakor pa ne zato v celoti odklanjati.

»Po zadnjih dogodkih opažamo, da se razmere počasi urejujejo«, je povedal v sklepni misli tovariš Hribar. »Ugotavljamo, da je družbenopolitično in samoupravno življenje oživelo, da se delavci zavedajo svojih pravic in da so svoje dolžnosti začeli izpolnjevati. Seveda bo treba nekaj časa, preden bo dosežena tista stopnja osveščenosti, v kateri se bo delavec preoblikoval v takšnega samoupravljalca, da bo znal misliti in upoštevati poleg svojega tudi družbeni interes. Samo na tej stopnji bo znal v svojem razmišljanju načrtovati tak proizvodni program in oblikovati takšen odnos do dela, da mu bo zagotovljena trajna socialna varnost. Pogoji za to so dani in vse kaže, da bodo ustvarjeni tudi v kadrovske politiki. Razumljivo je, da bo morala za mobilizacijo delavcev in uvajanje vsega naprednega, česar doslej ni bilo, sindikalna organizacija z zvezo komunistov na čelu še veliko storiti.« je zaključil sekretar komiteja OK ZKS Ljubljana-Siška Franc Hribar.

Tekst: Ivo Osolnik
Foto: J. Čurin

Po končanem delu...